Egyenlítői (ekvatorialis) napóra

Alkotó	Vogler, Andreas 1730 k.–1800 körül
Készítés ideje	17. század utolsó negyede
Készítés helye	Augsburg
Anyag	sárgaréz
Technika	aranyozott, öntött, vésett
Méretek	szélesség: 7,4 cm átmérő: 7,0 cm
Jelzet	jelezve a hátoldalon, középen, lent: And.[reas] Vogle[r]
Leltári szám	55.109.1
Egyéb	Az embert mindig is érdekelte az idő, annak múlása – és múlásának mérése, vagyis időmérő eszköz készítése. A legősibb időmérő eszköz, a napóra (másképpen gnómon, vagy árnyékvető) a Nap járását használta alapul a méréshez. Egy-egy gnómon felépítése tulajdonképpen igen egyszerű: az idő méréséhez szükség van egy vízszintes és egy függőleges felületre (mindkettő különböző formájú, alakú lehet). A Nap járásának megfelelően a függőleges felület árnyékot vet az osztással jelölt vízszintes felületre, s az osztás, ahová az árnyék esik, mutatja az időt. Épületek falain, kertekben ma is számos pompás napórát csodálhatunk meg – ezek azonban csak egy szemmel belátható távolságon belül voltak képesek megmutatni az időt – az ember pedig mindig is vágyott arra is, hogy időmérő szerkezetét magával hordozhassa és bárhol, bármikor leolvashassa az időt. Ez a vágy mozgatta a hordozható napórák kifejlesztését.

Leírás

A hordozható napórák különleges típusa az ekvatoriális (másképpen egyenlítői vagy napéjegyenlőségi) napóra. Az egyenlítői napórák számlapjának – így a gyűjteményi darabénak is – a síkja párhuzamos az Egyenlítő síkjával. Egy beépített, kis mágneses iránytű és egy állítható szélességi ív segítségével a napórák Európában bárhol megmutatták birtokosuknak, hogy mennyi is az idő. A pontos tájoláshoz természetesen északi irányba kellett néznie a napórának. Tulajdonképpen azt is mondhatjuk, hogy úgy kellett tehát vele bánni, mint egy iránytűvel – így vízszintesen kellett tartani mint egy iránytűt (az ekvatoriélis napórákban ezt egy függély-szerkezet segítette). A kiállításon bemutatott

napóra az augsburgi típust képviseli, alkotója az augsburgi óraművesség, illetve napórakészítés egyik kiemelkedő mestere, Andreas Vogler. Az augsburgi ekvatoriális órák általában kör alakúak (a bemutatásra került darab aranyozott sárgarézből álló házának köríve hullámos, melyet ívül két, vésett vonal zár le), óralapja kör alakú. Óralapján feliratok jelzik az égtájakat, a körülötte lévő, egy keskenyebb és egy ettől szélesebb sávot pedig geometrikus és növényi motívumokból képzett, dús, vésett mustra díszíti. Az óra egyenlítői gyűrűje a csillagászati egyenlítővel párhuzamosan van beállítva. A számlapról leolvasható volt a pólusmagasság – melyet at esztergomi napóra hátoldalán az Elevatio Poli, azaz a „pólus magassága” felirat jelez. Az egyenlítői napórákon , általában néhány város földrajzi szélességi fokát is megadják. A kiállított darabról leolvashatjuk például Leiden, Leuwen, Stuttgart vagy Lisszabon pólusmagasságát (a hátoldal vésetén: „Leiden”, „Lőven”, „Stuttgart” és „Lisabon”).

